

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ РОМАНО-ГЕРМАНЬСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ

Спеціальність переклад 7.02030304 Переклад

Освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Способи перекладу складених термінів

(на матеріалі сучасного словнику)

Студента 5 курсу
перекладацького відділення
денної форми навчання

Джумиги В. В.
Ізюмська В. В.
Ізюмська В. В.

Науковий керівник

к. ф. н., доцент Кирилова М. Д.

Кирилова М. Д.

Рецензент

к. ф. н., доц.

Тхор Н. М.

Рекомендовано до захисту
кафедрою теорії та практики перекладу

Протокол засідання кафедри

№ 11 від 23.05.13

Завідувач кафедру

к. ф. н. Болдирева А.Є.

Болдирева А.Є.

Захищено на засіданні ДЕК №1

протокол № 9 від 17.06.13

Кількість балів 80

Оцінка ECTS C

Національна шкала добре

Голова ДЕК *Серьомко С. В.* (Серьомко С. В.)

ОДЕСА
2013

645386

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ	5
1.1. Загальна характеристика складених термінів.....	17
1.2. Структура термінів та їх моделі	22
РОЗДІЛ 2 ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ СКЛАДЕНИХ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ.....	24
2.1. Основні способи перекладу термінологічної лексики.....	30
2.2. Основні способи перекладу складених термінів.....	37
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	45
SUMMARY	48

Вступ

Початок двадцять першого століття характеризується глобальними змінами в усіх галузях науки і техніки. Будь-які зміни в соціально-економічній та науково-технічній сферах супроводжуються певними змінами в мовній системі. Науково-технічна революція - одне з найважливіших явищ сучасності, яке вносить істотні зміни в лінгвістичну модель світу. Науково-технічна термінологія - це широкий шар лексики, що інтенсивно розвивається та активно взаємодіє з іншими шарами лексики.

В інтересах викладу тієї чи іншої теми, в першу чергу необхідно мати запас найменувань для тих понять, які входять в коло цієї теми. Це однаковою мірою відноситься не тільки до тем побутового характеру, але й до тем спеціального чи наукового змісту. Очевидним є те, що, говорячи про різноманітні предмети чи явища, ми також потребуємо їхні назви, так само як, розкриваючи яке-небудь питання з фізики чи граматики, повинні використовувати відповідну фізичну чи граматичну номенклатуру. Кожна область життя й знання характеризується своїм колом найменувань, якими слід оволодіти кожному, хто має з ними справу. Необхідність найменувань є елементарною умовою точності самої мови. Підкреслюючи важливість найменувань, слід звернутися до термінів. Такі лінгвісти як Головін Б.Н., Лотте Д.С. та багато інших виявляють все більшу зацікавленість проблемами терміносистем, функціонуванням термінолексики. Але в той же час, багато питань пов'язаних з терміносистемами окремих галузей, а також проблема укладання спеціальних, галузевих словників лишаються невирішеними.

Тема дипломної роботи – способи перекладу складених термінів з англійської мови на російську (на матеріалі комп'ютерної термінології).

Актуальність вивчення способів та проблем перекладу комп'ютерної галузі обумовлена розширенням співробітництва між українськими та зарубіжними компаніями та зростаючим об'ємом комунікації в цій професійній сфері. Питання про специфіку термінів та способів їх перекладу завжди займав особливе місце в порівняльному мовознавстві:

Переклад термінів розглядали в свої роботах з теорії перекладу В. Н. Комісаров, Я. Й. Рецкер, І. В. Арнольд; він є об'єктом уваги сучасних вчених. В «Толковом переводческом словаре» Л. Л. Нелюбіна [31,17] перекладу термінів присвячена окрема стаття, що підкреслює значення проблеми, що розглядається та складність її вирішення. Якщо мета перекладу – забезпечення еквівалентності як «спільності змісту текстів оригіналу та перекладу», то при перекладі спеціальних (в даному випадку комп'ютерних) текстів термінам слід приділяти особливу увагу. Саме терміни визначають інформаційний зміст спеціального тексту, являючись своєрідними «ключами», що організують, структурують та кодують спеціальну інформацію. **Метою дослідження** є виявлення частотності вживання способів перекладу термінів шляхом зіставлення англійських та російських термінів комп'ютерної тематики. У зв'язку з поставленою метою, необхідним є вирішення наступних **задач**:

1. Отримати уявлення про особливості термінологічної лексики.
2. Виділити характерні риси комп'ютерної термінології.
3. Проаналізувати основні способи перекладу складених термінів.

Матеріалом дослідження послужив Англо-Русский толковый словарь компьютерных терминов. Кількість розглянутих термінів 250(100%).

Висновки

У ході проведеного дослідження було зроблено такі висновки:

Аналіз фактичного матеріалу дозволяє нам вважати, що семантичне перетворення загальновживаних слів – це основний шлях терміноутворення. Аналіз комп'ютерних терміносистем підтверджує широкі резерви вторинної номінації. Розширення семантики слова чи, навпаки, звуження при його спеціалізації відповідає одній із стратегічних тенденцій мови – економії засобів мовного вираження, що в свою чергу призводить до збереження її основного лексичного ядра.

Проведений аналіз основних способів утворення комп'ютерних термінів дає підстави для таких висновків:

з точки зору морфологічної структури англійська комп'ютерна термінологія складається з трьох груп:

- а) група простих термінів (прості кореневі слова);
- б) група складних термінів (складні слова) (16,6%);
- в) група складених термінів (словосполучення) (83,4%);

Дані дослідження дозволяють нам зробити висновок, що найчастотнішими термінами за морфологічною структурою, розглянуті у роботі є складені терміни (53,6%). Основними способами перекладу англійських комп'ютерних термінів російською мовою є транскодування (транскрипція/транслітерація), дослівний переклад та описовий переклад. При транскодуванні (14,4%) звукова та (або) графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу. При цьому літерами мови може передаватись вся форма, або більша її частина. За даними дослідження спосіб описового перекладу є найчастотнішим серед усіх, розглянутих у роботі. (32,8%) Описовий спосіб перекладу, використовується як у випадку відсутності відповідного за значенням терміна в рідній мові, так і при поясненні його значення у словнику. Спосіб опису ефективний, як для перекладу однокомпонентних, так і

багатокомпонентних (складних) термінів. Можна стверджувати, що одним з головних прийомів перекладу складених термінів є переклад за допомогою еквіваленту. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. За даними дослідження, кількість складених термінів, що були перекладені за допомогою еквіваленту у відсотковому співвідношенні складає 24%. Для перекладу складених термінів здебільш використовують також дослівний переклад (28,8%). Серед найчастотніших структурних моделей, розглянутих у роботі є іменник+іменник (51,2%). Поєднання типу іменник + іменник представляє значні труднощі при перекладі, так як в російській мові вони не мають структурних відповідників. Особливо багатозначні сполучення, в яких перший компонент виражений власною назвою.

В деяких випадках перекладач змушений використовувати декілька способів передачі безеквівалентних термінів одночасно, зокрема супроводжувати дослівний переклад або транскодування описовим перекладом, поданим в дужках. Перевагою описового перекладу є те, що він найбільш точно передає значення іншомовного терміна. Також варто зазначити, що вибір того чи іншого способу чи прийому перекладу англійських комп'ютерних термінів залежить від цільової аудиторії. Так, спосіб дослівного перекладу застосовують при перекладі для вузькоспеціалізованої аудиторії, а описовий переклад підходить для широкого кола читачів.

Оксана В.

Список використаної літератури:

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод. – М.: Международные отношения, 1975. – 240 с.
2. Бергер М.Г. Лингвистические требования к термину // Русский язык в школе. – М.: Наука – 1965. – №3. – С.64-68.
3. Виноградов В.В. Вступительное слово. В сб.; Вопросы терминологии. М., 1961.- с.3-10.
4. Глушко М.М. Теория и практика английской научной речи. Монография. – М.: Издательство Московского университета, 1987. – 240 с.
5. Головин Б.Н., Кобрин Р.Ю. Лингвистические основы учения о терминах. – М.: Высшая школа, 1987. – 104 с.
6. Гореликова С. Н. Природа термина и некоторые особенности терминообразования в английском языке // Вестник ОГУ, 2002. №6. – 136 с.
7. Гринев С.В. Введение в терминоведение. – М.: Московский лицей, 1993. – 309 с.
8. Іщенко В.Л. Англійський багатокomпонентний економічний термін (парадигматичний та синтагматичний аспекти): Автореф. дис.... канд. філол. наук:10.02.04. – германські мови. – Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, 2002. – 19 с.
9. Казакова Т.А. Практические основы перевода. English–Russian. – СПб.: Издательство Союз, 2001. – 320 с.
10. Канделаки Т.Л. Значение терминов и системы значений научно-технических терминологий // Проблемы языка науки и техники. — М.: Наука. – 1970. – С.12-92.
11. Карабан В.І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Частина друга – Київ – Кременчук, 1999. – 251 с.
12. Карабан В. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову – Вінниця, 2003. – 126 с.

13. Коваленко А.Я. загальний курс науково-технічного перекладу. - К.: "Фірма "ІНКОС", 2002. - 238с.
14. Комиссаров В.Н. Лингвистика перевода. – М.: Высшая школа, 1980. – 250 с.
15. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. - М.: ЭТС, 2002. - 424с.
16. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). - Вінниця: Нова книга, 2003. - 214 с.
17. Лотте Д.С. Основы построения научно-технической терминологии. – М.: Из-во Академии наук СССР, 1961. – 158 с.
18. Лотте Д.С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов. – М.: Наука, 1982. – 149 с.
19. Миньяр-Белоручев Р. К. Общая теория перевода и устный перевод. – М.: Воениздат, 1980. – 273 с.
20. Прикладне термінознавство: Навч. посібник:/ За ред. В.В. Дубічанського та Л.А.Васенко – Харків: Науково-технічний університет ХПІ, 2003. – 145 с.
21. Реформатский А.А. Введение в языковедение. — М.: Просвещение, 1967. – 544 с.
22. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. – М.: Международные отношения, 1974. – 216 с.
23. Скороходько Э.Ф. Вопросы перевода английской технической литературы (перевод терминов). – К.: Изд-во Киевского ун-та, 1963. – 92 с.
24. Ткачева Л. Б. Основные закономерности английской терминологии. – Томск: Изд-во Томского университета, 1986. – 200 с.
25. Циткина Ф.А. Терминология и перевод (к основам сопоставительного терминоведения). – Львов: Вища школа, 1988. – 160 с.
26. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. – М.: Филология три, 2002. – 416 с.
27. Хорнунг В. К вопросу отграничения терминологической лексики от

общеупотребительной // Семиотические проблемы языков науки, терминологии и информатики. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1971. – 333-337 с.

28. Шелов С.Д. Терминоведение : семь вопросов и семь ответов по семантике термина // Научно-исследовательский. Сер. 2. Информ.процессы и системы, - 2001. - №2. - 1-12 с.

29. Швейцер А.Д. Перевод и лингвистика. – М.: Военное издательство Министерства Обороны, 1973. – 280 с.

Джерела додаткової літератури:

30. Англо-Русский толковый словарь компьютерных терминов./ Колисниченко Д. Н. 3-е изд. – СПб.: Наука и техника, 2009. – 288 с.:ил.

31. Толковый переводоведческий словарь / Нелюбин Л.Л. – М.:Флинта, 2001. – 260с.

32. Теория перевода: ключевые вопросы Учеб. пособие / Н.М. Нестерова, Е.А. Наугольных, А.Ю. Наугольных. – Пермь : Изд-во Перм. нац. исслед. политехн. ун-та, 2012. – 108 с.

33. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации. Учебное пособие./Алимов В.В. Изд. 3-е, стереотипное. – М.: Едиториал УРСС, 2005. – 160 с.

34. Теория перевода. Учебник./ Гарбовский Н.К. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 2004. – 544 с.

Summary

While making research the following conclusions were made:

Computer term system analysis proves the great reserves of secondary nomination and underlines the fact that the semantic transformation of the commonly used words is the major way of term formation. The word semantics widening or , on the contrary, its narrowing corresponds to one of the most important language tendency, that is, language means economy, which in its turn, leads to the preserving its lexical meaning. The analysis of the main ways of computer complex terms formation allows us to make the following conclusions: from the standpoint of morphological structure English computer terminology includes three parts:

1. Simple terms (simple root words) (the percentage wasn't mentioned as this senior thesis is dedicated to the complex multicomponent terms)
2. Compound terms (compound words) (16,6%)
3. Complex terms (word combinations) (83,4%) According to the research data, we can conclude that complex terms are the most frequent ones (83,4%), as to their morphological structure.

The main ways of translation of English computer terms into Russian are transcoding (transcription/transliteration) (14,4%) word-for-word translation (28,8%) and descriptive translation. While using transcoding, a sound and (or) graphical word form of source language is conveyed by letters of a target language. The whole word form or the most part of it may be conveyed with the help of target language letters. According to the analysis, the way of descriptive translation is the most frequent one among the others observed (32,8%). It is used both in case of lack of equivalent term in native language and while explaining its meaning in a dictionary. This method is an effective one both for the translation of single-component and multicomponent (compound) terms. The word-for-word translation is mainly used for the compound terms (28,8%) as well.

The equivalent translation is considered to be one of the most common ways of complex terms translation. According to the research data, the complex terms which

had been translated using the equivalent make up 24%. Noun+noun structural model (51,2%) is the most frequent one in the work. It is very difficult to translate them as the Russian language doesn't have their structural equivalents. In some cases a translator has to use several ways of conveying foreign terms ,employing descriptive translation given in brackets. It should be mentioned that the choice of the way of translation depends on target audience. So, the word-for word translation is used for specialists, while descriptive translation is used for wide range of people. If considering the complex terms structure, regarding two-component and multicomponent complex terms, the rest are considered to be the most frequent ones.